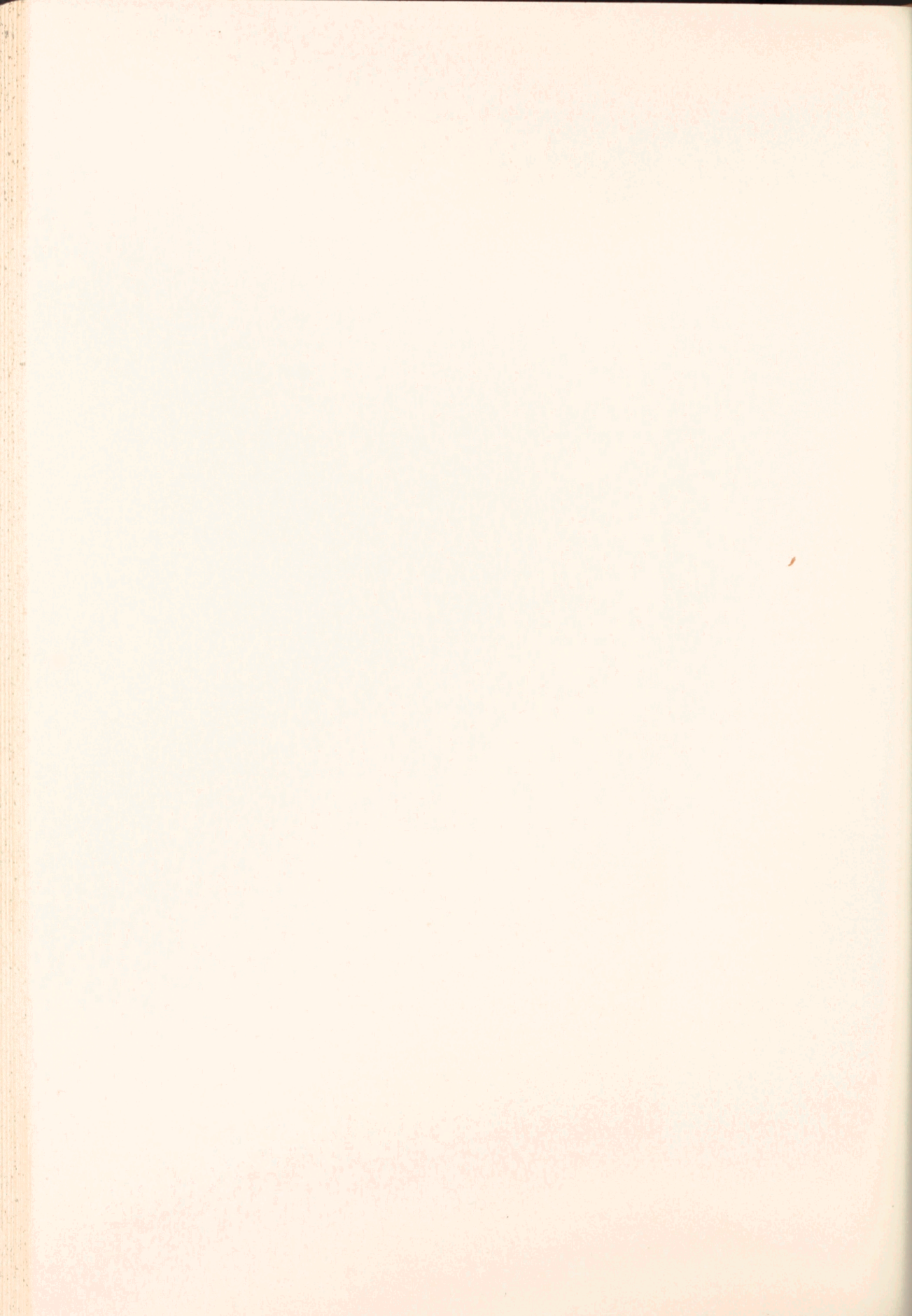

KRONIK

Dansk Bibliofili 1947

Arets største Begivenheder i den bibliofile Verden var Præsentationen af afdøde Museumsinspektør *Carl P. Neergaards* Bøger i fem Auktioner hos Chr. Hee's Eftf., samt Udsendelsen af Kataloger over dels den skønlitterære, dels den topografiske Afdeling af afdøde Inspektør N. F. Thorsens Bibliotek fra Rosenkilde og Bagger.

Neergaards fem Auktioner bragte ialt 19406 Numre, der i Hammerslag kostede Kr. 129.224,00. I et Forord til det første Auktionskatalog udtrykker Auktionsholder E. Winsløw det Haab, at Katalogerne maa staa som et varigt Minde om en af de kendteste Skikkelser inden for Bogverdenen. Og det er de selvfølgelig, men man kunde have ønsket, at det var blevet et noget smukkere Minde, Materialet hertil var for Haanden.

Bøgerne var i Neergaards senere Aar udelukkende det, der gav hans Liv Indhold. Han samlede med megen Omtanke og havde nøje studeret sine Eksemplarer og ofte gjort Antegnelse om deres Historie paa Forsatsen, Optegnelser som det havde været af største Værdi at have bevaret for Eftertiden her i Katalogerne. Men med enkelte Undtagelser var de udeladt. Det var f. Eks. en interessant Bemærkning, der fandtes i Pontoppidans »Den danske Atlas«, nemlig at Neergaard havde faaet Værket af Sophus Müller for at gennemarbejde dennes Værker. Det var iøvrigt et Eksempel paa Skrivepapir (kostede Kr. 1700,00 plus Salær), hvad Kataloget heller ikke gav Oplysning om. I den Retning opviser Kataloget utallige Forsyndelser, mange af Bøgerne var i Særeksemplarer, uden at dette kommer til Udtryk i Katalogiseringen. Og hvor man her og der havde tilføjet en og anden næsten nødtørftig Bemærkning, forekommer de ofte højst mærkelige. Naar man ved Klæstrups »Det forsvundne København« tilføjer »sjældent«, tilmed efter en Optagelse af Bogens første Afdeling alene, maa det siges, at der dog var adskillige andre af Neergaards Bøger, der med større Ret kunde bære en saadan Tilføjelse end Klæstrups ret almindelige og ingenlunde kostbare Bog, hvis to Eksemplarer sammen med Katalogets følgende Numre, nemlig Bogens andet og tredie Afsnit, ialt indbragte 21 Kr. Forfatternavnene mang-

lede ofte helt, Opstillingen og Inddelingen var meget rodet, det hele rent ud sagt smækfyldt med Trykfejl. Dette Katalog er et utrolig diletantisk Arbejde, som hverken er til Ære for Museumsinspektør Neergaards Minde eller Auktionshuset. Lidt bedre gik det med de følgende Afdelinger, men tilfredsstillende var det absolut ikke. Man skulde ellers mene, at en Samling, der med Salær indbringer ca. 145.000 Kr., nok havde Krav paa en lidt mere omhyggelig Behandling, under alle Omstændigheder for de lidt bedre Bøgers Vedkommende.

Auktionens anden Afdeling bragte den skønlitterære Afdeling, der navnlig for det nittende Aarhundrede var smukt afrundet og indeholdt mange Tryk, man kun sjældent har Lejlighed til at se i Handelen.

Mest Interesse havde imidlertid Samlingens fjerde Auktion, der i 832 Numre omfattede de fleste af Neergaards smukke Bogbind og Bøger med Superexlibris. En Del var dog bortsolgt under de tre forudgaaende Auktioner; man havde øjensynlig først paa et noget sent Tidspunkt besluttet sig til at holde denne Afdeling som en Helhed. Det var uden Tvivl den Del af Bogsamlingen, der stod Neergaards Hjerter nærmest. Han syslede engang med den Tanke af faa udarbejdet en samlet Oversigt over vore tidlige Superexlibris, men det blev ved Tanken.

Det var det Katalog, man havde ofret mest Tid og Udstyr paa, og alene den her viste gode Vilje fortjener, at man i Stilhed springer ellers berettiget Paatale over. Da det maaske kan have Interesse for en og anden at gøre Bemærkning herom i Kataloget, skal et Par af de væsentligste Tilføjelser anføres.

Nr. 111. Biblia. Med Grev Johan Ludvig Holsteins Superexlibris.

- 154. Faust. Var ikke signeret.
- 175. Knoff. Med Prinsesse Charlotte Amalias Superexlibris.
- 237. Var et Tvillingbind.
- 363. Var ikke Turgot, men Louis d'Aquin, évêque de Seez. Død 22. Maj 1710.
- 408. Benius. Jacque Auguste de Thou's Superexlibris (med anden Hustru).
- 412. J. M. er Dronning Juliane Marie.
- 565. Kardinalen er ingen mindre end Mazarin.
- 673. Pierre Séguier's Superexlibris, Chancelier de France (1588-1672).

Særlig Interesse knytter der sig til en Række Bind, der i Kataloget er betegnet som forsynet med Dronning Caroline Mathildes Superexlibris (f. Eks. Nr. 188, 351, 352-55, gengivet paa Katalogets Planche I). Det er en allerede tidligere fremsat Hypotese, men den er ikke rigtig. Disse Bind findes her i Landet i ret stort Antal og kom frem, da man for en Del Aar siden solgte Dele af Biblioteket paa Augustenborg Slot. Mange af Bøgerne herfra var forsynet med et Superexlibris visende en opretstaaende Løve holdende et kronet Navneskjold. Men Bogstaverne i Navneskjoldet er

Dansk Bibliofili 1947

ikke altid de samme, man ser dels et C A, dels et M C. I begge Tilfælde er Initialerne sammenslyngede. De betegner Søskeneparret Christian August af Augustenborg (1696-1754) og Marie Charlotte af Glücksborg (1697-1760), hun blev 1726 gift med Philip Ernst, Hertug til Slesvig-Holsten-Glücksborg, som dennes tredje Hustru.

Kataloget over *N. F. Thorsens* topografiske Afdeling omfattede 4447 Numre. Det maa her indskydes, at et Nummer i Antikvarkatalogerne ofte omfatter et Værk eller Tidsskrift i mange Bind, mens Auktionskatalogerne af Hensyn til Beregning af Katalogiseringsomkostninger giver hvert Bind eller Hæfte et Nummer; eksempelvis ser man i Neergaards Topografikatalog, at et Værk som Traps »Danmark« i Hæfter bliver til 102 Numre, »Historiske Meddelelser om København« i Hæfter til 112 Numre, »Danske Herregaarde« til 63 Numre og saa fremdeles. En direkte Sammenligning kan altsaa ikke foretages, hvad Størrelsen angaar. Men Bogbestanden var nogenlunde af samme Karakter. I begge Tilfælde mangler nogle af de mere kostbare Bøger, men til Gengæld fandtes en Overdaadighed af sjældent forekommende Smaaskrifter. Et enkelt Nummer i Thorsens Topografi bør omtales, fordi det giver os Oplysning om et planlagt, men aldrig fuldført Værk. Det er seks Kobberer til en Beskrivelse over Møen af Laurids de Thurah. Disse Kobberer viser, at Værket har været planlagt til Udgivelse i Format og Udstyr som Thurahs andre Beskrivelser over vore større Øer: Bornholm, Samsø og Amager. To af Stikkene er dateret 1754. De er antagelig tegnet af Johan Jacob Bruun. Kobberpladerne er bevarede i Det kgl. Bibliotek, der i Slutningen af forrige Aarhundrede lod tage nogle Aftryk af Pladerne. Men der synes kun at være bevaret dette ene samtidige Tryk af Kobberstikkene.

Den skønlitterære Afdeling af *N. F. Thorsens* Samling viste gennem 5334 Numre et fortrinligt Billede af dansk Litteratur i Perioden fra omkring 1750 og op til vor Tidsalder. Og samtidigt, at *N. F. Thorsen* baade havde Interesse for bemærkelsesværdige Eksemplarer og havde Evne til at finde dem. Her var et meget stort Antal Dedikationseksemplarer eller Bøger med indsatte Breve, der havde Relation til Værkernes Tilblivelse, samt Eksemplarer, der paa Grund af tidligere Ejere havde faaet særlig Interesse for Eftertiden.

I Aarets Løb udkom følgende *Bøger om Bøger*:

Andersen, Otto: Boghandleruddannelse i Danmark. Nogle træk af nyere dansk boghandels historie. Med bidrag af Boghandlerfagskolens lærere. 80 S. 7,50.

Avis-Kronik-Index. Udg. af Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor med Støtte af Undervisningsministeriet og Pressen. Red. af Kr. Lindbo Larsen. 8. Aarg. 12 Nr. aarlig. 15,00.

Banke, Jørgen: Esbjerg Folkebiblioteks Historie 1897-1947. Det statistiske Materiale ved Ingrid Vig Jensen. 88 S. ill. og 7 Tvl. Centralbiblioteket, Esbjerg. Ikke i Boghandelen.

Volmer Rosenkilde

- Bay, J. Chr.: Mester Niels Peter Thomsen i Holstebro 1877-1942. 18 S. Nordlundes Bogtrykkeri. Ikke i Boghandelen.
- Bibliotekslokaler paa Landet. En Vejledning for kommunale Raad, Lærere og Bibliotekarer samt for Arkitekter og Haandværkere. 32 S. og 1 Bilag. 1946. 1,00.
- Biblioteksloven. Lov om statsunderstøttede Biblioteker med dertil hørende Bekendtgørelser. 4. Udg. 36 S. 1946. 0,50.
- Brandes, Georg: Tale ved Typografernes Fest November 1900. 14 S. 4to. 1946. Fagskolen for Boghaandværk. Ikke i Boghandelen.
- Bruun, Henry: Ellen Jørgensen Bibliografi. Fortegnelse over Dr. phil. Ellen Jørgensens historiske Arbejder. Udg. paa 70-Aars Fødselsdagen den 6. Marts 1947. 38 S. 3,50.
- Bury, Richard de: Det attende Kapitel af Philobiblon. Richard de Bury bedyrer heri, at »vi har samlet saa stort et Bogforraad for de studerendes Vel og ikke blot for vor egen Fornøjelse«. 16 S., ill. 1946. Ikke i Boghandelen.
- Christensen, Helge: Den fromme Bogkasse. Tegninger af C. W. Bering. 16 S., ill. 6,50.
- Svend Dahl. Paa Tresaarsdagen. 1887 - 24. September - 1947. Med en Bibliografi. 44 S. Ikke i Boghandelen.
- Dania polyglotta. Répertoire bibliographique des ouvrages, études, articles, etc. en langues étrangères parus en Danemark de 1901 à 1944. I. Ouvrages. Publié par l'Institut sous la redaction de son directeur K. Schmidt-Phiseldeck avec la collaboration de Henning Einersen. Institut danois des échanges internationaux de publications scientifiques et littéraires. I. D. É. 300 S. 3,00.
- Dania polyglotta. Répertoire bibliographique annuel des ouvrages, articles, résumés, etc. en langues étrangères parus en Danemark. 2. année 1946. Publié par l'Institut sous la rédaction de son directeur K. Schmidt-Phiseldeck avec la collaboration de Ingrid Appel. Institut danois des échanges internationaux de publications scientifiques et littéraires I. D. É. 60 S. 1,00.
- Dansk Bogfortegnelse. Aarskatalog 1946. 96. Aarg. 396 S. 14,00. Kartonneret 15,00.
- Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 300 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. 32. Aarg.: 1946. 405 S. 6,00.
- Elkjær, Kjeld og Per Krarup: Danmark og Antiken. Bibliografi over danske Hjælpemidler til Studiet af den klassiske Oldtid. Udgivet af Foreningen af Lærere i Oldtidskundskab, Latin og Græsk. 136 S. 7,50.
- Fortegnelse over Børne- og Ungdomsbøger. 5. Udg. Under Redaktion af Bodil Normann. Tegninger af Herluf Bidstrup. 72 S., ill. 1,25.
- Frederiksen, Emil: Johannes Jørgensen-Manuskripter. Udg. f. Det danske Sprog- og Litteraturselskab. (Danske Digtere ved Arbejdet XIII.) 24 S. Kart. 14,00.
- Grafisk Aarbog. Udgivet af Dansk Typograf-Forbund. 1946. 224 S. 4 Tvlr. Ikke i Boghandelen.
- Holberg, Ludvig: Om boglige Konster. Epistola III 1848. Privattryk. Udg. af Paul Schmidt. 8 S. 1946. Ikke i Boghandelen.

Dansk Bibliofili 1947

- Hvem skrev hvad? Politikens Litteraturhaandbog. Redigeret af Frederik Schyberg, Nelly Backhausen. Vignetter af Axel Nygaard. 1946. 4,50. Kart. 5,50.
- Kirchhoff-Larsen, Chr.: Den danske Presses Historie II. 1749-1827. Udg. af Journalistforeningen i Kjøbenhavn. 430 S. Ill. 28,50.
- Monotype og Typograph. Udg. af Dansk Provinsbogtrykkerforening paa Foranledning af Statens Tilsyn med Haandværkerundervisningen. Lærebog i Typografi. H. 11. 32 S. Ill. 3,00.
- Paludan, Jacob: Bøger paa min Vej. Et Causeri. Ill. af Robert Storm-Petersen. Udsendt af Københavns Bogbinderlaug i Anledning af dets 300 Aars Jubilæum den 9. Nov. 1946. 50 S. Ill. 1946. Ikke i Boghandelen.
- Plesner, K. F.: Mellem Reoler. Bøglige Betragtninger. 96 S. Kart. 20,00.
- Sats paa fremmede Sprog. For Sættere, Korrektører, Forfattere og Forlæggere. Udg. af Dansk Provinsbogtrykkerforening paa Foranledning af Statens Tilsyn med Haandværkerundervisningen. Lærebog i Typografi H. 10. 38 S. 3,75.
- Selmar, Emil: Bogtrykkeren Simon Bernsteen. 1946. 16 S., Portr. Fagskolen for Boghaandværk. Ikke i Boghandelen.
- Thejls, Henry: Typografisk Skitsering. Udg. af Dansk Provinsbogtrykkerforening paa Foranledning af Statens Tilsyn med Haandværkerundervisningen. Lærebog i Typografi, H. 13. 30 S., ill. 2,50.
- Thorsen, Svend: Den danske Dagspresse. I. Avisernes Udvikling indtil 1940. De førende Mænd. Udg. af Det danske Selskab. 288 S. 7,50.
- Tryde, Ove: Danske Boghandlerbiografier. 136 S. Ill. 10,00.
- Ørsted, Anders Sandøe: Arbejder om Trykkefriheden. Udg. af Bestyrelsen for det Anders Sandøe Ørstedeske Prisedaillelegat ved Harald Jørgensen. 458 S. 3 Tvl. 12,00.

C. Volmer Nordlunde

Forening for Boghaandværk

Beretning for 1947

Paa grund af forhold, som foreningens ledelse ikke var herre over, blev publikationer, der skulde have været færdige i slutningen af 1946 og begyndelsen af 1947, først klare til udsendelse i de sidste maaneder af 1947. I løbet af kort tid modtog medlemmerne derfor *Bogvennen 1946*, *Danske Bogauktioner 1943-45*, *Ambrosius Stubs Digte* med tegninger af Axel Nygaard, *Godt Bogarbejde 1944-46* og *Forening for Boghaandværks Historie*. De tre sidste publikationer blev udført i forskellige provinsbogtrykkerier, og selv om vi mente os sikre paa resultatet, var det dog et forsøg, fordi vi ikke efter sædvane kunde følge arbejdet. Resultatet var saa godt, at vi ogsaa fremtidig vil sende arbejder til provinsen, naar der er egnede opgaver, idet vi mener, at en fordeling af publikationerne til et større antal bogtrykkerier vil være til gavn for dansk boghaandværk som helhed.

Forening for Boghaandværks Historie sendes for fremtiden til alle nyindmeldte medlemmer, for at de kan komme i kontakt med foreningen.

Som omtalt i sidste aars beretning foreslog Nordisk Bogtrykkerraad foreningen et samarbejde m. h. t. udstillinger af godt bogarbejde for de fire nordiske lande, saaledes at man hvert andet aar viste bøgerne i Danmark og Norge, hvert andet aar i Finland og Sverige. Desuden skulde de fire lande deltage i bogudstillinger under fællesnavnet *Nordisk Bogkunst*. Til at ordne disse udstillinger i Danmark er der nedsat en komité, som bestaar af bogtrykker Vald. Pedersen, der som repræsentant for Nordisk Bogtrykkerraad er formand, bibliotekar Aage Marcus, bogtrykker C. Volmer Nordlunde og boghandler Harry Scheicke. Personalechef Gunnar Ipsen er sekretær baade for den danske komité og for sammenslutningen.

I maj maaned havde Nordisk Bogkunst sin første udstilling i Kunstindustrimuseet med 88 bøger fra Danmark (fra aarene 1944-46), 25 norske og 25 svenske bøger. Finland mente ikke at kunne være med denne gang. Dagspressen var meget interesseret, og fagpressen bragte udførlige anmeldelser. Meningerne om, hvilket land der havde de bedste bøger, var stærkt delte.

Forening for Boghaandværk 1947

Fra udstillingen i Oslo, der aabnedes omtrent paa samme tid, skrev Olav Myre i Norsk Grafisk Tidsskrift en indgaaende vurdering af bøgerne. Om det danske udvalg skrev han bl a.: »Med forbavsende sikkerhed har dansk bokkunst fulgt med tiden, utveklet sig frodig og sikret seg en skjønn plass i solen . . . Dansk bokkunst eier en misundelsesverdige evne til ikke å stivne, stadig fornyer den seg selv, øker kravene uden at slå av på kvaliteten.« Citatet er gengivet til afbalancering af den vaagne hjemlige kritik, for vel er det nyttigt at kunne se de svage sider, der skal modarbejdes, men man bør ikke derover glemme de gode, der bør udvikles. Iøvrigt er det bemærkelsesværdigt, at Olav Myre understreger den stadige fornyelse, som han betragter som et plus, medens man herhjemme ofte kritiserer dansk bogtypografis stadige skiften som en mangel paa tradition. Mon Olav Myre ikke har ret? Den tradition, man bør dyrke, skal være kvaliteten, medens formen skal være fri.

Her i Danmark har bøgerne været udstillet i Odense, Aarhus, Aalborg og Esbjerg, i Norge har de været i Trondheim og Bergen, og endelig vistes de i London i National Book League, hvorfra de videresendtes til de større provinsbyer.

Paa opfordring af *Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk* sendte vi udvalgte bøger fra de tre skandinaviske lande til denne forenings jubilæumsudstilling i Aarhus i maj maaned. Det lykkedes desuden at laane nogle finske bøger, som hævdede sig smukt. I den samme sal var der udlejet stands til forskellige forlag; de fleste af disse bøger viste, at Forening for Boghaandværk har et godt stykke arbejde igen, før alle bogproducenter forstaar, hvordan en bog bør se ud.

Foreningen deltog i tilrettelæggelsen af *Belgisk Bogudstilling* i Kunstindustrimuseet, men havde ingen indflydelse paa bøgernes udvælgelse. Belgierne ønskede øjensynlig at vise det størst mulige antal bøger, og resultatet blev, at det gode arbejde forsvandt i mængden. Paa foreningens vegne paatog bogbindermester Henrik Park sig det meget krævende arbejde med forhandlingerne om arrangementet.

Komiteen for godt Bogarbejde har ændret sin arbejdsgang saaledes, at bedømmelsen af bøgerne er færdig ca. tre maaneder efter indsendelsen. Fra forskellig side er det blevet kritiseret, at der medtages for faa bøger fra den daglige produktion. Komiteens formand, bibliotekar Aage Marcus, angav aarsagen i den sidste beretning: »En anden hyppigt forekommende Bogtype er den i typografisk Henseende særdeles hæderlige Bog med et skrækeligt kulørt Omslag.« Med andre ord: en bog med et slet omslag medtages ikke, fordi man maa kræve, at bøgerne i enhver henseende skal være repræsentanter for god bogkultur. Dette standpunkt kan enhver bogven tiltræde.

Jævnside med denne udvælgelse har foreningen ønsket at faa en aarlig *bedømmelse af bogbind*. Bogbinderestrene Fr. Müller og Henrik Park har paataget sig at udarbejde retningslinierne for udvælgelsen.

C. Volmer Nordlunde

Til at forberede udstillingen *Dansk Boghaandværk gennem Tiderne* er der nedsat et udvalg med bibliotekar Aage Marcus som formand. Udstillingen, der afholdes i anledning af 60-aaret for foreningens stiftelse, kommer til at omfatte ca. 500 bøger, der viser bogtrykket, og ca. 100, der viser bogbindet fra slutningen af det 15. aarhundrede til vor tid. Der udarbejdes en kommenteret fortegnelse over bøgerne, som udlaanes fra Det kongelige Bibliotek og Universitetsbiblioteket.

Den maanedlige udsendelse af *foreningens meddelelser* er opgivet, dels af økonomiske grunde, dels fordi distributionen gennem postvæsenet var meget utilfredsstillende og endelig fordi mange medlemmer undlod at læse dem.

Det var med stor interesse bestyrelsen imødesaa opgørelsen af medlemstallet efter kontingentforhøjelsen og begrænsningen af adgangen til at være medlem for halvt kontingent. Opgørelsen blev foretaget den 15. marts 1948 og viste følgende tal:

Biblioteker	232	Bogtrykkere	409
Bogbindere	172	Andre graf. virksomheder	145
Boghandlere	512	Andre medlemmer	1147

Der har været tilbagegang paa 65 medlemmer i de fem første grupper, medens den sidste gruppe er gaaet frem med 193 medlemmer; den samlede tilgang har saaledes været 128.

Foreningen har modtaget tilskud fra Handelsministeriet og Ny Carlsbergfondet. Kunstindustrimuseet har stillet lokaler til raadighed og De forenede Papirfabrikker har leveret papir paa gunstige betingelser. Til vor tak for denne gode hjælp føjer vi en tak til Andelsbogtrykkeriet i Odense og bogbindermester Knud R. Nielsen, Odense, der har leveret Ambrosius Stubs Digte til en meget billig pris.

I aarets løb har der været afholdt følgende møder i foreningen.

Aalborg: Foredrag af bogtrykker C. Volmer Nordlunde: F. Hendriksen og dansk bogtryk. Bibliotekar Knud H. Thomsen: Niels P. Thomsen og hans forhold til bøgerne.

Aarhus: Foredrag af Ingeniør H. S. Hendriksen: F. Hendriksen. Udstilling af bøger for de nordiske lande. Udstilling af engelske bøger. Udstillingen Nordisk Bogkunst.

København: Foredrag af Redaktør Anders Billow, Stockholm: Typografien gaar videre. Holger S. Hendriksen: F. Hendriksen. Udstillingen Nordisk Bogkunst.

Odense: Foredrag af Bogtrykker C. Volmer Nordlunde: F. Hendriksen. Overbibliotekar H. Hvenegaard Lassen: Stiftsbiblioteket. Udflugt til Kerteminde med besøg hos Johs. Larsen. Udstillingen Nordisk Bogkunst.

